

මජ්ඣිමනිකායෙ
මජ්ඣිමපණ්ණාසපාළි

4. රාජවග්ගො

(9)

ධම්මචේතියසුත්තං

මජ්ඣිමනිකායෙ

මජ්ඣිමපණ්ණාසපාළි

4. රාජවග්ගො

9. ධම්මවෙතියසුත්තං

364. එවං මෙ සුතං – එකං සමයං භගවා සක්කෙසු විහරති මෙදන්ඵම්පං නාම සක්ඛානං නිගමො. තෙන ඛො පන සමයෙන රාජා පසෙනදි කොසලො නගරකං අනුප්පත්තො භොති කෙනවිදෙව කරණියෙන. අථ ඛො රාජා පසෙනදි කොසලො දීඝං කාරායනං ආමන්තෙසි – “යොජෙහි, සම්ම කාරායන, හද්දානි හද්දානි යානානි, උය්‍යානභූමිං ගච්ඡාම සුභූමිං දස්සනායා”ති. “එවං, දෙවා”ති ඛො දීඝො කාරායනො රඤ්ඤො පසෙනදිස්ස කොසලස්ස පටිස්සුත්වා හද්දානි හද්දානි යානානි යොජාපෙත්වා රඤ්ඤො පසෙනදිස්ස කොසලස්ස පටිවෙදෙසි – “යුත්තානි ඛො, දෙව, හද්දානි හද්දානි යානානි. යස්සදානි කාලං මඤ්ඤසි”ති. අථ ඛො රාජා පසෙනදි කොසලො හද්දං යානං අභිරුහිත්වා හද්දෙහි හද්දෙහි යානෙහි නගරකම්භා නිය්‍යාසි මභව්වා රාජානුභාවෙන. යෙන ආරාමො තෙන පායාසි. යාවනිකා යානස්ස භූමි යානෙන ගන්ත්වා යානා පච්චොරොහිත්වා පත්තිකොව ආරාමං පාවිසි. අද්දසා ඛො රාජා පසෙනදි කොසලො ආරාමෙ ජඩ්ඝාවිහාරං අනුවඬකමමානො අනුවචරමානො රුක්ඛමුලානි පාසාදිකානි පසාදනීයානි අප්පසද්දානි අප්පනිග්ගෙසාසානි විජනවාතානි මනුස්සරාහසෙය්‍යකානි පටිසල්ලානසාරුප්පානි. දිස්වාන භගවන්තංයෙව ආරඛ්භ සති උදපාදි – “ඉමානි ඛො තානි රුක්ඛමුලානි පාසාදිකානි පසාදනීයානි අප්පසද්දානි අප්පනිග්ගෙසාසානි විජනවාතානි මනුස්සරාහසෙය්‍යකානි පටිසල්ලානසාරුප්පානි, යත්ථ සුදං මයං තං භගවන්තං පයිරුපාසාම අරහන්තං සම්මාසම්බුද්ධං”න්ති.

365. අථ ඛො රාජා පසෙනදි කොසලො දීඝං කාරායනං ආමන්තෙසි – “ඉමානි ඛො, සම්ම කාරායන, තානි රුක්ඛමුලානි පාසාදිකානි පසාදනීයානි අප්පසද්දානි අප්පනිග්ගෙසාසානි විජනවාතානි මනුස්සරාහසෙය්‍යකානි පටිසල්ලානසාරුප්පානි, යත්ථ සුදං මයං තං භගවන්තං පයිරුපාසාම අරහන්තං සම්මාසම්බුද්ධං. කභං නු ඛො, සම්ම කාරායන, එතරහි සො භගවා විහරති අරහං සම්මාසම්බුද්ධො”ති? “අත්ථී, මහාරාජ, මෙදන්ඵම්පං නාම සක්ඛානං නිගමො. තත්ථ සො භගවා එතරහි අරහං සම්මාසම්බුද්ධො

විහරති” ති. “කීව දුරො පන, සම්ම කාරායන, නගරකම්භා මෙදනළම්පං නාම සකායානං නිගමො හොති” ති? “න දුරෙ, මහාරාජ; තීණි යොජනානි; සක්කා දිවසාවසෙසෙන ගන්තු” ති. “තෙන හි, සම්ම කාරායන, යොජෙහි හද්‍රානි හද්‍රානි යානානි, ගමීස්සාම මයං තං හගවන්තං දස්සනාය අරහන්තං සම්මාසම්බුද්ධ” ති. “එවං, දෙවා” ති බො දීසො කාරායනො රඤ්ඤො පසෙනදිස්ස කොසලස්ස පටිස්සුත්වා හද්‍රානි හද්‍රානි යානානි යොජාපෙත්වා රඤ්ඤො පසෙනදිස්ස කොසලස්ස පටිවෙදෙසි – “යුත්තානි බො තෙ, දෙව, හද්‍රානි හද්‍රානි යානානි. යස්සදානි කාලං මඤ්ඤසී” ති. අථ බො රාජා පසෙනදි කොසලො හද්‍රං යානං අභිරුහිත්වා හද්‍රෙහි හද්‍රෙහි යානෙහි නගරකම්භා නික්ඛන්වා යෙන මෙදනළම්පං නාම සකායානං නිගමො තෙන පායාසි. තෙනෙව දිවසාවසෙසෙන මෙදනළම්පං නාම සකායානං නිගමං සම්පාපුණි. යෙන ආරාමො තෙන පායාසි. යාවතිකා යානස්ස භූමි යානෙන ගන්ත්වා යානා පච්චොරොහිත්වා පත්තිකොව ආරාමං පාවිසි.

366. තෙන බො පන සමයෙන සම්බහුලා භික්ඛු අබ්භොකාසෙ වඩ්ඛමන්ති. අථ බො රාජා පසෙනදි කොසලො යෙන තෙ භික්ඛු තෙනුපසඩ්ඛමි; උපසඩ්ඛමිත්වා තෙ භික්ඛු එතදවොච – “කහං නු බො, හන්තෙ, එතරහි සො හගවා විහරති අරහං සම්මාසම්බුද්ධො? දස්සනකාමා හි මයං තං හගවන්තං අරහන්තං සම්මාසම්බුද්ධ” ති. “එසො, මහාරාජ, විහාරො සංචුතද්වාරො. තෙන අප්පසද්දො උපසඩ්ඛමිත්වා අතරමානො ආලින්දං පවිසිත්වා උක්කාසිත්වා අග්ගලං ආකොටෙහි. විවරිස්සති තෙ හගවා ද්වාර” ති. අථ බො රාජා පසෙනදි කොසලො තත්ථෙව බග්ගඤ්ච උණ්භිසඤ්ච දීසස්ස කාරායනස්ස පාදාසි. අථ බො දීසස්ස කාරායනස්ස එතදහොසි – “රහායති බො දානි මහාරාජා, තෙනිධෙවදානි මයා යාතබ්බ” ති. අථ බො රාජා පසෙනදි කොසලො යෙන සො විහාරො සංචුතද්වාරො තෙන අප්පසද්දො උපසඩ්ඛමිත්වා අතරමානො ආලින්දං පවිසිත්වා උක්කාසිත්වා අග්ගලං ආකොටෙසි. විවරි හගවා ද්වාරං. අථ බො රාජා පසෙනදි කොසලො විහාරං පවිසිත්වා හගවතො පාදෙ සිරසා නිපතිත්වා හගවතො පාදානි මුඛෙන ව පරිචුම්බති, පාණිහි ව පරිසම්බාහති, නාමඤ්ච සාවෙති – “රාජාහං, හන්තෙ, පසෙනදි කොසලො; රාජාහං, හන්තෙ, පසෙනදි කොසලො” ති.

367. “කිං පන ත්වං, මහාරාජ, අත්ථවසං සම්පස්සමානො ඉමස්මිං සරීරෙ එවරුපං පරමනිපච්චකාරං කරොසි, විත්තුපහාරං උපදංසෙසී” ති? “අත්ථි බො මෙ, හන්තෙ, හගවති ධම්මන්ථයො – ‘හොති සම්මාසම්බුද්ධො හගවා, ස්වාක්ඛානො හගවතා ධම්මො, සුප්පටිපන්තො හගවතො සාවකසඩ්ඛො’ ති. ඉධාහං, හන්තෙ, පස්සාමි එකෙ සමණුබ්‍රාහ්මණෙ පරියන්තකතං බුහ්මවරියං වරන්ති දසපි වස්සානි, විසතිමපි වස්සානි, තිංසමපි වස්සානි, චත්තාරීසමපි වස්සානි. තෙ අපරෙන සමයෙන සුනහාතා සුවිලිත්තා කප්පිතකෙසමස්සු පඤ්චහි කාමගුණෙහි සමප්පිතා සමඬ්භිභූතා පරිවාරන්ති. ඉධ

පනාහං, හන්තෙ, හික්ඛු පස්සාමි යාවජීවං ආපාණකොට්ඨං පරිපුණ්ණං පරිසුද්ධං බ්‍රහ්මචරියං චරන්තෙ. න ඛො පනාහං, හන්තෙ, ඉතො බහිද්ධා අඤ්ඤං එවං පරිපුණ්ණං පරිසුද්ධං බ්‍රහ්මචරියං සමනුපස්සාමි. අයම්පි ඛො මෙ, හන්තෙ, හගචති ධම්මන්වයො හොති – ‘සම්මාසම්බුද්ධො හගවා, ස්වාක්ඛාතො හගචතා ධම්මො, සුප්පට්ඨන්තො හගචතො සාවකසඬ්ඨො’ති.

368. “පුන ච පරං, හන්තෙ, රාජානොපි රාජුහි විවදන්ති, ඛත්තියාපි ඛත්තියෙහි විවදන්ති, බ්‍රාහ්මණාපි බ්‍රාහ්මණෙහි විවදන්ති, ගහපතීපි ගහපතීහි විවදන්ති, මාතාපි පුත්තෙන විවදති, පුත්තොපි මාතරා විවදති, පිතෘපි පුත්තෙන විවදති, පුත්තොපි පිතරා විවදති, භාතෘපි භාතරා විවදති, භාතෘපි හගිනියා විවදති, හගිනීයාපි භාතරා විවදති, සභායොපි සභායෙන විවදති. ඉධ පනාහං, හන්තෙ, හික්ඛු පස්සාමි සමග්ගා සම්මොදමානා අවිවදමානා ඛීරොදකීභූතා අඤ්ඤමඤ්ඤං පියචක්ඛුහි සම්පස්සන්තා විහරන්ති. න ඛො පනාහං, හන්තෙ, ඉතො බහිද්ධා අඤ්ඤං එවං සමග්ගං පරිසං සමනුපස්සාමි. අයම්පි ඛො මෙ, හන්තෙ, හගචති ධම්මන්වයො හොති – ‘සම්මාසම්බුද්ධො හගවා, ස්වාක්ඛාතො හගචතා ධම්මො, සුප්පට්ඨන්තො හගචතො සාවකසඬ්ඨො’ති.

369. “පුන ච පරාහං, හන්තෙ, ආරාමෙන ආරාමං, උය්‍යානෙන උය්‍යානං අනුචඬ්ඨකමාමි අනුචීචරාමි. සොහං තත්ථ පස්සාමි එකෙ සමණබ්‍රාහ්මණෙ කිසෙ ලුඛෙ දුබ්බණ්ණෙ උප්පණ්ඩුප්පණ්ඩුකජාතෙ ධමනිසන්ථතගත්තෙ, න විය මඤ්ඤෙ චක්ඛුං ඛන්ධන්තෙ ජනස්ස දස්සනාය. තස්ස මය්හං, හන්තෙ, එතදහොසි – ‘අද්ධා ඉමෙ ආයස්මන්තො අනභිරතා වා බ්‍රහ්මචරියං චරන්ති, අත්ථී වා තෙසං කිඤ්චි පාපං කම්මං කතං පට්ඨිජන්තං; තථා හි ඉමෙ ආයස්මන්තො කිසා ලුඛා දුබ්බණ්ණා උප්පණ්ඩුප්පණ්ඩුකජාතා ධමනිසන්ථතගත්තා, න විය මඤ්ඤෙ චක්ඛුං ඛන්ධන්ති ජනස්ස දස්සනායා’ති. ත්‍යාහං උපසඬ්ඨකමිත්වා එවං වදාමි – ‘කිං නු ඛො තුම්හෙ ආයස්මන්තො කිසා ලුඛා දුබ්බණ්ණා උප්පණ්ඩුප්පණ්ඩුකජාතා ධමනිසන්ථතගත්තා, න විය මඤ්ඤෙ චක්ඛුං ඛන්ධං ජනස්ස දස්සනායා’ති? තෙ එවමාහංසු – ‘ඛන්ධුකරොගො නො, මහාරාජා’ති. ඉධ පනාහං, හන්තෙ, හික්ඛු පස්සාමි හට්ඨපහට්ඨෙ උදග්ගුදග්ගෙ අභිරතරූපෙ පිණ්ණිත්ථියෙ අප්පොස්සුක්කෙ පන්තලොමෙ පරදත්තචුත්තෙ මිගභූතෙන චෙතසා විහරන්තෙ. තස්ස මය්හං, හන්තෙ, එතදහොසි – ‘අද්ධා ඉමෙ ආයස්මන්තො තස්ස හගචතො සාසනෙ උළාරං පුබ්බෙනාපරං විසෙසං සඤ්ජානන්ති; තථා හි ඉමෙ ආයස්මන්තො හට්ඨපහට්ඨා උදග්ගුදග්ගා අභිරතරූපා පිණ්ණිත්ථියා අප්පොස්සුක්කා පන්තලොමා පරදත්තචුත්තා මිගභූතෙන චෙතසා විහරන්ති’ති. අයම්පි ඛො මෙ, හන්තෙ,

හගවති ධම්මන්වයො හොති – ‘සම්මාසම්බුද්ධො හගවා, ස්වාක්ඛාතො හගවතා ධම්මො, සුඡ්පට්ඨන්තො හගවතො සාවකසඬ්ඝො’ති.

370. “පුත වපරාහං, හන්තෙ, රාජා ඛත්තියො මුද්ධාවසිත්තො; පහොමි සාතෙතායං වා සාතෙතුං, ජාපෙතායං වා ජාපෙතුං, පබ්බාජෙතායං වා පබ්බාජෙතුං. තස්ස මය්හං, හන්තෙ, අට්ටකරණෙ නිසින්තස්ස අන්තරන්තරා කථං ඔපාතෙන්නි. සොහං න ලභාමි – ‘මා මෙ හොන්තො අට්ටකරණෙ නිසින්තස්ස අන්තරන්තරා කථං ඔපාතෙථ, කථාපරියොසානං මෙ හවන්තො ආගමෙන්නු’ති. තස්ස මය්හං, හන්තෙ, අන්තරන්තරාව කථං ඔපාතෙන්නි. ඉධ පනාහං, හන්තෙ, භික්ඛු පස්සාමි; යස්මිං සමයෙ හගවා අනෙකසතාය පරිසාය ධම්මං දෙසෙසි, නෙව තස්මිං සමයෙ හගවතො සාවකානං බිපිතසද්දො වා හොති උක්කාසිතසද්දො වා. භූතපුබ්බං, හන්තෙ, හගවා අනෙකසතාය පරිසාය ධම්මං දෙසෙති. තත්ථුක්ඛුතරො හගවතො සාවකො උක්කාසි. තමෙනං අක්ඛුතරො සබ්බමචාරී ඡණ්ණුකෙන සට්ටෙසි – ‘අඡ්පසද්දො ආයස්මා හොතු, මායස්මා සද්දමකාසි; සත්ථා නො හගවා ධම්මං දෙසෙති’ති. තස්ස මය්හං, හන්තෙ, එතදහොසි – ‘අච්ඡරියං වත, හො, අබ්භූතං වත, හො! අදණ්ඨෙන වත කිර, හො, අසත්ථෙත එවං සුවිනීතා පරිසා හවිස්සති’ති! න ඛො පනාහං, හන්තෙ, ඉතො ඛභිද්ධා අක්ඛුතං එවං සුවිනීතං පරිසං සමනුපස්සාමි. අයමිපි ඛො මෙ, හන්තෙ, හගවති ධම්මන්වයො හොති – ‘සම්මාසම්බුද්ධො හගවා, ස්වාක්ඛාතො හගවතා ධම්මො, සුඡ්පට්ඨන්තො හගවතො සාවකසඬ්ඝො’ති.

371. “පුත වපරාහං, හන්තෙ, පස්සාමි ඉධෙකච්චෙ ඛත්තියපණ්ඩිතෙ නිපුණෙ කතපරඡ්චවාදෙ වාලචෙධිරුපෙ. තෙ වොභින්දන්තා මක්ඛෙඤ්ඤ වරන්ති පක්ඛුතොගතෙන දිට්ඨිගතාති. තෙ සුණන්ති – ‘සමණො ඛලු, හො, ගොතමො අමුකං නාම ගාමං වා නිගමං වා ඔසරිස්සති’ති. තෙ පක්ඛං අභිසඬ්ඛරොන්ති – ‘ඉමං මයං පක්ඛං සමණං ගොතමං උපසඬ්ඛමිත්වා පුච්ඡිස්සාම. එවං චෙ නො පුට්ඨො එවං ඛ්‍යාකරිස්සති, එවමස්ස මයං වාදං ආරොපෙස්සාම; එවං චෙපි නො පුට්ඨො එවං ඛ්‍යාකරිස්සති, එවමිපිස්ස මයං වාදං ආරොපෙස්සාමා’ති. තෙ සුණන්ති – ‘සමණො ඛලු, හො, ගොතමො අමුකං නාම ගාමං වා නිගමං වා ඔසට්ඨො’ති. තෙ යෙන හගවා තෙනුපසඬ්ඛමන්ති. තෙ හගවා ධම්මියා කථාය සන්දස්සෙති සමාදපෙති සමුත්තෙජෙති සම්පහංසෙති. තෙ හගවතා ධම්මියා කථාය සන්දස්සිතා සමාදපිතා සමුත්තෙජිතා සම්පහංසිතා න චෙව හගවන්තං පක්ඛං පුච්ඡන්ති, කුතො වාදං ආරොපෙස්සන්ති? අක්ඛුතදත්ථු හගවතො සාවකා සම්පඡ්ඡන්ති. අයමිපි ඛො මෙ, හන්තෙ, හගවති ධම්මන්වයො හොති – ‘සම්මාසම්බුද්ධො හගවා, ස්වාක්ඛාතො හගවතා ධම්මො, සුඡ්පට්ඨන්තො හගවතො සාවකසඬ්ඝො’ති.

372. “පුත වපරාහං, හන්තෙ, පස්සාමී ඉධෙකච්චෙ බ්‍රාහ්මණපණ්ඩිතෙ...පෙ.... ගහපතිපණ්ඩිතෙ...පෙ.... සමණපණ්ඩිතෙ නිපුණෙ කතපරප්පවාදෙ වාලචෙධිරුපෙ. තෙ හින්දන්තා මඤ්ඤෙ වරන්ති පඤ්ඤාගතෙන දිට්ඨිගතානි. තෙ සුණන්ති - ‘සමණො ඛලු, හො, ගොතමො අමුකං නාම ගාමං වා නිගමං වා ඔසරිස්සති’ ති. තෙ පඤ්භං අභිසඬ්ඛරොන්ති - ‘ඉමං මයං පඤ්භං සමණං ගොතමං උපසඬ්ඛමිත්වා පුච්ඡිස්සාම. එවං චෙ නො පුට්ඨො එවං බ්‍යාකරිස්සති, එවමස්ස මයං වාදං ආරොපෙස්සාම; එවං චෙපි නො පුට්ඨො එවං බ්‍යාකරිස්සති, එවමිපිස්ස මයං වාදං ආරොපෙස්සාමා’ ති. තෙ සුණන්ති - ‘සමණො ඛලු, හො, ගොතමො අමුකං නාම ගාමං වා නිගමං වා ඔසටො’ ති. තෙ යෙන හගවා තෙත්‍රපසඬ්ඛමන්ති. තෙ හගවා ධම්මියා කථාය සන්දස්සෙති සමාදපෙති සමුත්තෙපෙති සම්පහංසෙති. තෙ හගවතා ධම්මියා කථාය සන්දස්සිතා සමාදපිතා සමුත්තෙපිතා සම්පහංසිතා න චෙව හගවන්තං පඤ්භං පුච්ඡන්ති, කුතො වාදං ආරොපෙස්සන්ති? අඤ්ඤදන්ථු හගවන්තංයෙව ඔකාසං යාවන්ති අගාරස්මා අනගාරියං පබ්බජ්ජාය. තෙ හගවා පබ්බාජෙති. තෙ තථා පබ්බජිතා සමානා එකා වූපකට්ඨා අප්පමන්තා ආනාපිතො පහිත්තා විහරන්තා නචිරස්සෙව - යස්සත්ථාය කුලපුත්තා සම්මදෙව අගාරස්මා අනගාරියං පබ්බජන්ති තදනුත්තරං - බ්‍රහ්මචරියපරියොසානං දිට්ඨෙව ධම්මෙ සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා උපසම්පජ්ජ විහරන්ති. තෙ එවමාහංසු - ‘මනං වත, හො, අනස්සාම; මනං වත, හො, පනස්සාම’. මයං හි පුබ්බෙ අස්සමණාව සමානා සමණම්හාති පටිජානිම්හා, අබ්‍රාහ්මණාව සමානා බ්‍රාහ්මණම්හාති පටිජානිම්හා, අනරහන්තොව සමානා අරහන්තොම්හාති පටිජානිම්හා. ‘ඉදානි ඛොම්හා සමණා, ඉදානි ඛොම්හා බ්‍රාහ්මණා, ඉදානි ඛොම්හා අරහන්තො’ ති. අයමිපි ඛො මෙ, හන්තෙ, හගවති ධම්මන්චයො හොති - ‘සම්මාසම්බුද්ධො හගවා, ස්වාක්ඛාතො හගවතා ධම්මො, සුප්පටිපන්තො හගවතො සාවකසඬ්ඛො’ ති.

373. “පුත ව පරං, හන්තෙ, ඉමෙ ඉසිදන්තපුරාණා ථපතයො මමහත්තා මමයානා, අහං තෙසං ජීවිතස්ස පදාතා, යසස්ස ආහත්තා; අථ ව පන නො තථා මයි නිපච්චාකාරං කරොන්ති යථා හගවති. භූතපුබ්බාහං, හන්තෙ, සෙනං අබ්භුය්‍යාතො සමානො ඉමෙ ව ඉසිදන්තපුරාණා ථපතයො වීමංසමානො අඤ්ඤතරස්මිං සම්බාධෙ ආවසථෙ වාසං උපගච්ඡිං. අථ ඛො, හන්තෙ, ඉමෙ ඉසිදන්තපුරාණා ථපතයො බහුදෙව රත්තිං ධම්මියා කථාය විනිනාමෙත්වා, යතො අහොසි හගවා තතො සීසං කත්වා මං පාදතො කරිත්වා නිපජ්ජිංසු. තස්ස මය්හං, හන්තෙ, එතදහොසි - ‘අච්ඡරියං වත, හො, අබ්භුතං වත, හො! ඉමෙ ඉසිදන්තපුරාණා ථපතයො මමහත්තා මමයානා, අහං තෙසං ජීවිතස්ස පදාතා, යසස්ස ආහත්තා; අථ ව පන නො තථා මයි නිපච්චාකාරං කරොන්ති යථා හගවති. අද්ධා ඉමෙ ආයස්මන්තො තස්ස හගවතො සාසනෙ උළාරං පුබ්බෙනාපරං විසෙසං

සඤ්ජානනී'ති. අයම්පි ඛො මෙ, හන්තෙ, හගවති ධම්මන්වයො හොති – 'සම්මාසම්බුද්ධො හගවා, ස්වාක්ඛාතො හගවතා ධම්මො, සුඡ්පට්ඨන්තො හගවතො සාවකසඬ්ඨො'ති.

374. “සුන වපරං, හන්තෙ, හගවාපි ඛන්තියො, අහම්පි ඛන්තියො; හගවාපි කොසලො, අහම්පි කොසලො; හගවාපි ආසීතිකො, අහම්පි ආසීතිකො. යම්පි, හන්තෙ, හගවාපි ඛන්තියො අහම්පි ඛන්තියො, හගවාපි කොසලො අහම්පි කොසලො, හගවාපි ආසීතිකො අහම්පි ආසීතිකො; ඉමිනාවාරභාමෙවාහං, හන්තෙ, හගවති පරමනිපච්චාකාරං කත්තුං, චිත්තුපහාරං උපදංසෙතුං. හන්ද, ව දානි මයං, හන්තෙ, ගච්ඡාම; බහුකිච්චා මයං බහුකරණියා”ති. “යස්සදානි ත්වං, මහාරාජ, කාලං මඤ්ඤසී”ති. අථ ඛො රාජා පසෙනදි කොසලො උට්ඨායාසනා හගවන්තං අභිවාදෙත්වා පදක්ඛිණං කත්වා පක්කාමී. අථ ඛො හගවා අචිරපක්කන්තස්ස රඤ්ඤො පසෙනදිස්ස කොසලස්ස භික්ඛු ආමන්තෙසි – “එසො, භික්ඛවෙ, රාජා පසෙනදි කොසලො ධම්මවෙතියානි භාසිත්වා උට්ඨායාසනා පක්කන්තො. උග්ගණ්භාථ, භික්ඛවෙ, ධම්මවෙතියානි; පරියාපුණාථ, භික්ඛවෙ, ධම්මවෙතියානි; ධාරෙථ, භික්ඛවෙ, ධම්මවෙතියානි. අත්ථසංභිතානි, භික්ඛවෙ, ධම්මවෙතියානි ආදිබ්බමචරියකානී”ති.

ඉදමචොච හගවා. අත්තමනා තෙ භික්ඛු හගවතො භාසිතං අභිනන්දුන්ති.

ධම්මවෙතියසුන්තං නිට්ඨිතං නචමං.

9. ධම්මවේනියසුත්තවණ්ණනා(අට්ඨකථා)

364. එවං මෙ සුත්තන්ති ධම්මවේනියසුත්තං. තත්ථ මෙදාළපන්ති නාමෙතං තස්ස, තස්ස හි නිගමස්ස මෙදවණ්ණා පාසාණා කිරෝත්ථ උස්සන්තා අභෙසුං, තස්මා මෙදාළපන්ති සඬ්ඛං ගතං. සෙනාසනං පනෙත්ථ අනියතං, තස්මා න තං චුත්තං. නගරකන්ති එවංනාමකං සකායානං නිගමං. කෙනව්දෙව කරණියෙනාති න අඤ්ඤෙන කරණියෙන, අයං පන ඛන්ධුලසෙනාපතිං සද්ධිං ද්වත්තිංසාය පුත්තෙහි එකදිවසෙනෙව ගණ්හථාති ආණාපෙසි, තංදිවසඤ්චස්ස හරියාය මල්ලිකාය පඤ්චහි හික්ඛුසතෙහි සද්ධිං හගවා නිමන්තිතො, බුද්ධස්පමුඛෙ හික්ඛුසඬ්ඛසෙ සරං ආගන්ත්වා නිසින්තමත්තෙ “සෙනාපති කාලඬ්ඛතො”ති සාසනං ආහරිත්වා මල්ලිකාය අදංසු. සා පණ්ණං ගහෙන්වා මුඛසාසනං පුච්ඡී. “රඤ්ඤා අයොසෙ නාපති සද්ධිං ද්වත්තිංසාය පුත්තෙහි එකස්පභාරෙනෙව ගභාපිතො”ති ආරොචෙසුං. මහාජනගතං මා කරිත්ථාති ඔවට්ටිකාය පණ්ණං කත්වා හික්ඛුසඬ්ඛසං පරිච්ඡි. තස්මිං සමයෙ එකා සප්පිචාටි නිහරිතා, සා උම්මාරෙ ආභව්ව හින්තා, තං අපනෙත්වා අඤ්ඤං ආහරාපෙත්වා හික්ඛුසඬ්ඛසං පරිච්ඡි.

සත්ථා කතහත්තකිච්චො කථාසමුට්ඨාපනත්ථං – “සප්පිචාටියා හින්තපච්චයා න චින්තෙතඛ්ඛ”න්ති ආහ. තස්මිං සමයෙ මල්ලිකා පණ්ණං නිහරිත්වා හගවතො පුරතො ධපෙත්වා – “හගවා ඉමං ද්වත්තිංසාය පුත්තෙහි සද්ධිං සෙනාපතීනො මතසාසනං, අහං එතම්පි න චින්තයාමි, සප්පිචාටිපච්චයා කිං චින්තෙයාමි”ති ආහ. හගවා – “මල්ලිකෙ, මා චින්තයි, අනමතග්ගෙ සංසාරෙ නාම චත්තමානානං හොති එත”න්ති අනිච්චතාදිපටිසංයුත්තං ධම්මකථං කත්වා අගමාසි. මල්ලිකා ද්වත්තිංසසුණ්ණියායො පක්කොසාපෙත්වා ඔවාදං අදාසි. රාජා මල්ලිකං පක්කොසාපෙත්වා “සෙනාපතීනො අම්භාකං අන්තරෙ හින්තදොසො අත්ථී නත්ථී”ති පුච්ඡී. නත්ථී සාමිති. සො තස්සා වචනෙන තස්ස නිද්දොසභාවං ඤාත්වා විස්පටිසාරී බලවදොමනස්සං උප්පාදෙසි. සො – “එවරුපං නාම අදොසකාරකං මං සම්භාවයිත්වා ආගතං සභායකං විනාසෙසි”න්ති තතො පට්ඨාය පාසාදෙ වා නාටකෙසු වා රජ්ජසුඛෙසු වා චිත්තස්සාදං අලභමානො තත්ථ තත්ථ විචරිතුං ආරද්ධො. එතදෙව කිච්චං අහොසි. ඉදං සන්ධාය චුත්තං “කෙනව්දෙව කරණියෙනා”ති.

දීසං කාරායනන්ති දීසකාරායනො නාම ඛන්ධුලසෙනාපතිස්ස භාගිනෙයො “එතස්ස මෙ මාතුලො අදොසකාරකො නික්කාරණෙන සාතිතො”ති රඤ්ඤා සෙනාපතිට්ඨානෙ ධ්විතො. තං සන්ධායෙන චුත්තං. මහව්වා රාජානුභාවෙනාති මහතා රාජානුභාවෙන, ධරණිතලං හින්දන්තො විය සාගරං පරිචන්තන්තො විය

විවික්තවෙසසොහෙන මහතා බලකායෙනාති අත්ථො. පාසාදිකානීති දස්සනෙනෙව සහ රඤ්ජනකානි. පසාදනීයානීති තස්සෙව වෙවචනං. අථ වා පාසාදිකානීති පසාදජනකානි. අප්පසද්දානීති නිස්සද්දානි. අප්පනිග්ගොසානීති අවිභාවිතත්ථෙත නිග්ගොසෙන රහිතානි. විජනවාතානීති විගතජනවාතානි. මනුස්සරාහසෙය්‍යකානීති මනුස්සානං රහස්සකම්මානුච්ඡවිකානි, රහස්සමන්තං මන්තෙත්තානං අනුරූපානීති අත්ථො. පටිසල්ලානසාරූප්පානීති නිලියනභාවස්ස එකීභාවස්ස අනුච්ඡවිකානි. යත්ථ සුදං මයන්ති න තෙන තත්ථ භගවා පයිරූපාසිතපුබ්බො, තාදිසෙසු පන පයිරූපාසිතපුබ්බො, තස්මා යාදිසෙසු සුදං මයන්ති අයමෙත්ථ අත්ථො.

අත්ථී, මහාරාජාති පණ්ඩිතො සෙනාපති “රාජා භගවන්තං මමායනී”ති ජානාති, සො සවෙ මං රාජා “කභං භගවා”ති වදෙය්‍යා, අදන්ධායන්තෙන ආවික්ඛිතුං යුත්තන්ති වරපුරිසෙ පයොජෙත්වා භගවතො නිවාසනට්ඨානං ඤත්වාච විහරති. තස්මා එවමාභ. ආරාමං පාවිසීති බහිනිගමෙ බන්ධාවාරං බන්ධාපෙත්වා කාරායනෙන සද්ධිං පාවිසී.

366. විහාරොති ගන්ධකුටිං සන්ධායාහංසු. ආලීන්දන්ති පමුඛං. උක්කාසිත්වාති උක්කාසිතසද්දං කත්වා. අග්ගලන්ති කවාටං. ආකොටෙහීති අග්ගනබෙන ඊසකං කුඤ්චිකච්ඡද්දසමීපෙ කොටෙහීති චුත්තං හොති. ද්වාරං කිර අතිඋපරි අමනුස්සා, අතිභට්ඨා දීසජාතිකා කොටෙත්ති. තථා අකොටෙත්වා මජ්ඣෙ ඡිද්දසමීපෙ කොටෙතබ්බං, ඉදං ද්වාරකොට්ටකචත්තන්ති දීපෙන්තා වදන්ති. තත්ථෙවාවාති හික්ඛුහි චුත්තට්ඨානෙයෙව. බග්ගඤ්ච උණ්ඨිසඤ්චාවාති දෙසනාමත්තමෙතං,

වාලබ්ඡනිමුණ්ඨිසං, බග්ගං ඡත්තඤ්චුපාහනං;

ඔරුය්භ රාජා යානමභා, ඨපයිත්වා පටිච්ඡදන්ති. –

ආගතාති පන පඤ්චපි රාජකකුඛභණ්ඩානි අදාසි. කස්මා පන අදාසීති. අතිගරුනො සම්මාසම්බුද්ධස්ස සන්තිකං උද්ධතවෙසෙන ගන්තුං න යුත්තන්ති ච, එකකොච උපසඬකම්ත්වා අත්තනො රුච්චසෙන සම්මොදිස්සාමි වාති. පඤ්චසු හි රාජකකුඛභණ්ඩෙසු නිවත්තිතෙසු ත්ථං නිවත්තාති වත්තබ්බං න හොති, සබ්බෙ සයමෙව නිවත්තන්ති. ඉති ඉමෙහි ද්විහි කාරණෙහි අදාසි. රභායනීති රහස්සං කරොති නිගුහති. අයං කිරස්ස අධිජපායො “පුබ්බෙපි අයං රාජා සමණෙන ගොතමෙන සද්ධිං චතුක්කණ්ණමන්තං මන්තෙත්වා මය්භං මාතුලං සද්ධිං ද්වත්තිංසාය පුත්තෙහි ගණ්භාපෙසි, ඉදානිපි චතුක්කණ්ණමන්තං මන්තෙතුකාමො, කච්චි නු ඛො මං ගණ්භාපෙස්සනී”ති. එවං කොපවසෙනස්ස එතදහොසි.

විවරි භගවා ද්වාරන්ති න භගවා උට්ඨාය ද්වාරං විවරි, විවරතුති පන හත්ථං පසාරෙසි. තතො – “භගවා තුම්හෙහි අනෙකෙසු කප්පකොටීසු දානං දදමානෙහි න

සහත්ථා ද්වාරවිවරණකම්මං කත”න්ති සයමෙව ද්වාරං විවටං. තං පන යස්මා භගවතො මනෙන විවටං, තස්මා “විවරි භගවා ද්වාර”න්ති වත්තුං වට්ටති. විහාරං පවිසිත්වාති ගන්ධකුටිං පවිසිත්වා. තස්මිං පන පවිට්ඨමත්තෙයෙව කාරායනො පඤ්ච රාජකකුඨභණ්ඩානි ගහෙත්වා ඛන්ධාවාරං ගන්ත්වා විට්ඨුහං ආමන්තෙසි “ඡත්තං සම්ම උස්සාපෙහී”ති. මය්හං පිතා කිං ගතොති? පිතරං මා පුච්ඡ, සවෙ ත්වං න උස්සාපෙසි, තං ගණ්හිත්වා අහං උස්සාපෙමිති. “උස්සාපෙමි සම්මා”ති සම්පට්ච්ඡි. කාරායනො රඤ්ඤො එකං අස්සඤ්ච අසිඤ්ච එකමෙව ච පරිවාරිකං ඉත්ථිං යපෙත්වා – “සවෙ රාජා ජීවිතෙන අත්ථිකො, මා ආගච්ඡතු”ති විට්ඨුහස්ස ඡත්තං උස්සාපෙත්වා තං ගහෙත්වා සාවත්ථිමෙව ගතො.

367. ධම්මන්වයොති පච්චක්ඛඤාණසඛ්ඛාතස්ස ධම්මස්ස අනුනයො අනුමානං, අනුබුද්ධිති අත්ථො. ඉදානි යෙනස්ස ධම්මන්වයෙන “සම්මාසම්බුද්ධො භගවා”ති ආදි හොති, තං දස්සෙතුං ඉධ පනාහං, හන්තෙති ආදිමාහ. තත්ථ ආපාණකොට්ඨකන්ති පාණොති ජීවිතං, තං මරියාදං අත්තො කරිත්වා, මරණසමයෙපි වරන්තියෙව, තං න විනික්කමන්තිති වුත්තං හොති. “අපාණකොට්ඨක”න්තිපි පායො, ආජීවිතපරියන්තන්ති අත්ථො. යථා එකච්චෙ ජීවිතහෙතු අතික්කමන්තා පාණකොට්ඨකං කත්වා වරන්ති, න එවන්ති අත්ථො. අයම්පි ඛො මෙ, හන්තෙති බුද්ධසුබුද්ධතාය ධම්මස්වාක්ඛාතතාය සඛ්ඛසුඡ්ඡපට්ඨපන්තතාය ච එතං එවං හොති, එවඤ්චි මෙ, හන්තෙ, අයං භගවති ධම්මන්වයො හොතිති දීපෙති. එසෙව නයො සබ්බත්ථ.

369. න විය මඤ්ඤෙ වක්ඛුං ඛන්ධන්තෙති වක්ඛුං අඛන්ධන්තෙ විය. අපාසාදිකඤ්චි දිස්වා පුන ඔලොකනකිච්චං න හොති, තස්මා සො වක්ඛුං න ඛන්ධති නාම. පාසාදිකං දිස්වා පුනඡ්ඡුතං ඔලොකනකිච්චං හොති, තස්මා සො වක්ඛුං ඛන්ධති නාම. ඉමෙ ච අපාසාදිකා, තස්මා එවමාහ. ඛන්ධුකරොගො නොති කුලරොගො. අම්භාකං කුලෙ ජාතා එවරූපා හොන්තිති වදන්ති. උළාරන්ති මහෙසක්ඛං. පුබ්බෙනාපරන්ති පුබ්බෙනො අපරං විසෙසං. තත්ථ කසිණපරිකම්මං කත්වා සමාපත්තිං නිබ්බන්තෙත්තො උළාරං පුබ්බෙ විසෙසං සඤ්ජානාති නාම, සමාපත්තිං පදට්ඨානං කත්වා විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා අරහත්තං ගණ්හන්තො උළාරං පුබ්බෙනො අපරං විසෙසං සඤ්ජානාති නාම.

370. ඝාතෙතායං වා ඝාතෙතුන්ති ඝාතෙතබ්බියුත්තකං ඝාතෙතුං. ජාපෙතායං වා ජාපෙතුන්ති ධනෙන වා ජාපෙතබ්බියුත්තකං ජාපෙතුං ජානිතුං අධනං කාතුං. පබ්බාඡෙතායං වා පබ්බාඡෙතුන්ති රට්ඨතො වා පබ්බාඡෙතබ්බියුත්තකං පබ්බාඡෙතුං.

373. ඉසිදත්තපුරාණාති ඉසිදත්තො ච පුරාණො ච. තෙසු එකො බ්‍රහ්මචාරී, එකො සදාරසන්තුට්ඨො. මමහත්තාති මම සන්තකං හත්තං එතෙසන්ති මමහත්තා. මමයානාති මම සන්තකං යානං එතෙසන්ති මමයානා. ජීවිකාය දාතාති ජීවිතවුත්තිං දාතා.

විමංසමානෝති උපපරික්ඛමානෝ. තදා කිර රාජා නිද්දං අනෝක්කන්තෝව ඔක්කන්තෝ විය හුත්වා නිපජ්ජී. අථ තෙ ටපතයෝ “කතරස්මිං දිසාභාගෙ භගවා”ති පුච්ඡන්වා “අසුකස්මිං නාමා”ති සුත්වා මන්තයිංසු – “යෙන සම්මාසම්බුද්ධො, තෙන සීසෙ කතෙ රාජා පාදතෝ හොති. යෙන රාජා, තෙන සීසෙ කතෙ සත්ථා පාදතෝ හොති, කිං කරිස්සාමා”ති? තතො නෙසං ඵතදහොසි – “රාජා කුප්පමානෝ යං අම්භාකං දෙති, තං අච්ඡන්දෙය්‍ය. න ඛො පන මයං සක්කොම ජානමානා සත්ථාරං පාදතෝ කාතු”න්ති රාජානං පාදතෝ කත්වා නිපජ්ජීංසු. තං සන්ධාය අයං රාජා ඵවමාහ.

374. පක්කාමීති ගන්ධකුටිතො නික්ඛමිත්වා කාරායනස්ස ධීතට්ඨානං ගතො, තං තත්ථ අදිස්වා ඛන්ධාවාරට්ඨානං ගතො, තත්ථාපි අඤ්ඤං අදිස්වා තං ඉත්ථීං පුච්ඡී. සා සබ්බං පචන්තිං ආචික්ඛී. රාජා – “න ඉදානි මයා ඵකකෙන තත්ථ ගන්තබ්බං, රාජගහං ගන්ත්වා භාගිනෙය්‍යෙන සද්ධිං ආගන්ත්වා මය්හං රජ්ජං ගණ්භිස්සාමී”ති රාජගහං ගච්ඡන්තො අන්තරාමග්ගෙ කණාජකහත්තඤ්ඤෙව භුඤ්ඡී, බහලඋදකඤ්ඤෙව පිච්චී. තස්ස සුඛුමාලපකතිකස්ස ආභාරො න සම්මා පරිණාමී. සො රාජගහං පාපුණන්තොපි විකාලෙ ද්වාරෙසු පිහිතෙසු පාපුණි. “අජ්ජ සාලායං සයිත්වා ස්වෙ මය්හං භාගිනෙය්‍යං පස්සිස්සාමී”ති බහිනගරෙ සාලාය නිපජ්ජී. තස්ස රත්තිභාගෙ උට්ඨානානි පචන්තිංසු, කතිපයවාරෙ බහි නික්ඛමී. තතො පට්ඨාය පදසා ගන්තුං අසක්කොන්තො තස්සා ඉත්ථීයා අඬකෙ නිපජ්ජන්වා බලවපච්චුසෙ කාලමකාසි. සා තස්ස මතභාවං ඤත්වා – “ද්විසු රජ්ජෙසු රජ්ජං කාරොත්වා ඉදානි පරස්ස බහිනගරෙ අනාථසාලාය අනාථකාලකිරියං කත්වා නිපන්තො මය්හං සාමී කොසලරාජා”තිආදීනි වදමානා උච්චාසද්දෙන පරිදෙචිතුං ආරභී. මනුස්සා සුත්වා රඤ්ඤො ආරොචෙසුං. රාජා ආගන්ත්වා දිස්වා සඤ්ජානිත්වා ආගතකාරණං ඤත්වා මභාපරිභාරෙන සරීරකිච්චං කරිත්වා “විට්ඨහං ගණ්භිස්සාමී”ති හෙරිං වරාපෙත්වා බලකායං සන්තිපාතෙසි. අමච්චා පාදෙසු පතිත්වා – “ස්වෙ, දෙව, තුම්භාකං මාතුලො අරොගො අස්ස, තුම්භාකං ගන්තුං යුත්තං භවෙය්‍ය, ඉදානි පන විට්ඨහොපි තුම්භෙ නිස්සාය ඡත්තං උස්සාපෙතුං අරභතියෙවා”ති සඤ්ඤාපෙත්වා නිචාරෙසුං.

ධම්මචෙතියානීති ධම්මස්ස විත්තීකාරවචනානි. තීසු හි රතනෙසු යත්ථ කත්ථවි විත්තීකාරෙ කතෙ සබ්බත්ථ කතොයෙව හොති, තස්මා භගවති විත්තීකාරෙ කතෙ ධම්මොපි කතොව හොතීති භගවා “ධම්මචෙතියානී”ති ආහ. ආදිබ්‍රහ්මවරියකානීති මග්ගබ්‍රහ්මවරියස්ස ආදිභූතානි, පුබ්බභාගපටිපත්තිභූතානීති අත්ථො. සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙවාති.

පපඤ්චසුදනියා මජ්ඣිමනිකායට්ඨකථාය
 ධම්මචෙතියසුත්තවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

9. ධම්මවේනියසුත්තවණ්ණනා(ටීකා)

364. මෙදවණ්ණා උළුපවණ්ණා ව තත්ථ තත්ථ පාසාණා උස්සන්තා අහෙසුන්ති මෙදතඵම්පන්ති ගාමස්ස සමඤ්ඤා ජාතා. උළුපවණ්ණාති වන්දසමානවණ්ණනාය මෙදපාසාණා වුත්තාති කෙවි. අට්ඨකථායං පන “මෙදවණ්ණා පාසාණා කිරන්ථ උස්සන්තා අහෙසු”න්ති ඉදං වුත්තං. අස්සාති සෙනාපතිස්ස. කථාසමුට්ඨාපනත්ථන්ති මල්ලිකාය සොකච්චනොදනධම්මකථාසමුට්ඨාපනත්ථං.

රඤ්ඤාති පසෙනදිකොසලරඤ්ඤා. මහච්චාති මහතියා. පදවිපල්ලාසෙන වෙනං වුත්තං. පසාදමරහන්තිති පාසාදිකාති. තෙනාහ “සහ රඤ්ජනකානී”ති. යාති පන පාසාදිකාති, තාති පස්සිතුං යුත්තාති. පාසාදිකානීති වා සද්දහනසහිතාති. තෙනාහ “පසාදජනකානී”ති. “අප්පාබාධ”න්ති ආදීසු විස අප්පසද්දො අභාවත්ථොති ආහ “නිස්සද්දානී”ති. අනියමත්ථවාචී ය-සද්දො අනියමාකාරවාචකොපි හොතීති “යත්ථා”ති පදස්ස “යාදිසෙසු”තිආදිමාහ. තථා හි අධිගුලිමාලසුත්තෙ (ම. නි. අට්ඨ. 2.347 ආදයො) “යස්ස ඛො”ති පදස්ස “යාදිසස්ස ඛො”ති අත්ථො වුත්තො.

366. පට්ච්ඡදන්ති පට්ච්ඡාදකං. රාජකකුධහණ්ඩානීති රාජහණ්ඩභුතාති. රහායතීති රහො කරොති, මං අප්ඤ්ඤාසතීති අත්ථො.

367. යථාසභාවතො ඤෙය්‍යං ධාරෙති අවධාරෙතීති ධම්මො, ඤාණන්ති ආහ “පච්චක්ඛඤාණසඛ්ඛාතස්ස ධම්මස්සා”ති. අනුනයොති අනුගච්ඡනකො. දිට්ඨොන හි අදිට්ඨස්ස අනුමානං. තෙනාහ “අනුමානං අනුබුද්ධි”ති. ආපාණකොට්ඨකන්ති යාව පාණකොට්ඨ, තාව ජීවිතපරියොසානං. එතන්ති ධම්මන්වයසඛ්ඛාතං අනුමානං. එවන්ති “ඉධ පනාහ”න්ති වුත්තස්පකාරෙන.

369. වක්ඛුං අබන්ධන්තෙ වියාති අපාසාදිකතාය පස්සන්තානං වක්ඛුං අත්තති අබන්ධන්තෙ විය. කුලසන්තානානුබන්ධො රොගො කුලරොගො. උළාරන්ති සානුභාවං. යො හි ආනුභාවසම්පන්නො, තං “මහෙසක්ඛ”න්ති වදන්ති. අරහත්තං ගණ්හන්තොති උක්කට්ඨනිද්දෙසොයං, හෙට්ඨිමඵලාති ගණ්හන්තොපි.

373. ජීවිකා ජීවිතවුත්ති.

374. ධම්මං වෙනෙති සංවෙදෙති එතෙහීති ධම්මවේනියාති, ධම්මස්ස පුජාවචනාති. නනු වෙනාති බුද්ධසඛිසගුණදීපනානිපි සන්ති? කථං “ධම්මවේනියානීති ධම්මස්ස විත්තීකාරවචනානී”ති වුත්තන්ති ආහ “නීසු හී”තිආදි. තත්ථ යස්මා බුද්ධරතනමූලකාති

සෙසරතනානි තස්ස වසෙන ලද්ධබ්බතො. කොසලරඤ්ඤා වෙන්ට බුද්ධගාරවෙන ධම්මසඬ්ඝගාරවං පවෙදිතං, තස්මා “භගවති චිත්තිකාරෙ කතෙ ධම්මොපි කතොව භොති”ති වුත්තං. යස්මා ච රතනත්තයපසාදපුබ්බිකා සාසනෙ සම්මාපට්ඨත්ති, තස්මා වුත්තං – “ආදිබුන්මවරියකානීති මග්ගබුන්මවරියස්ස ආදිභුතානී”ති. සෙසං සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙව.

ධම්මවෙනියසුත්තවණ්ණනාය ලීනත්ථප්පකාසනා සමත්තා.

වෙනත් දහම් කරුණු (රාජකාරාම උප්පත්ති කථා)

සංයුත්තනිකායෙ

මහාවග්ග-අට්ඨකථා

11. සොතාපත්තිසංයුත්තං

2. රාජකාරාමවග්ගො

1. සහස්සභික්ඛුනිසඬ්ඝසුත්තවණ්ණනා

1007. දුතියස්ස පඨමෙ රඤ්ඤා කාරිතත්තා එවං ලද්ධනාමෙ ආරාමෙ, තං රඤ්ඤා පසෙනදිකොසලෙන කතං. පඨමබ්බොධියං කිර ලාභග්ගයසග්ගපත්තං සත්ථාරං දිස්වා තිත්ථියා චිත්තයිංසු – “සමණො ගොතමො ලාභග්ගයසග්ගපත්තො, න බො පනෙස අඤ්ඤං කිඤ්චි සීලං වා සමාධිං වා නිස්සාය එවං ලාභග්ගයසග්ගපත්තො. භූමිසීසං පන තෙන ගහිතං, සවෙ මයම්පි ජෙතවනසම්පෙ ආරාමං කාරාපෙතුං සක්කුණෙය්‍යාම, ලාභග්ගයසග්ගපත්තා භවෙය්‍යාමා”ති. තෙ අත්තනො අත්තනො උපට්ඨාකෙ සමාදපෙත්වා සතසහස්සමත්තෙ කභාපණෙ ලභිත්වා තෙ ආදාය රඤ්ඤො සන්තිකං අගමංසු. රාජා “කිං එත”න්ති? පුච්ඡි. මයං ජෙතවනසම්පෙ තිත්ථියාරාමං කරොම, සවෙ සමණො ගොතමො වා සමණස්ස ගොතමස්ස සාවකා වා ආගන්ත්වා වාරෙස්සන්ති, වාරෙතුං මා අදත්ථාති ලඤ්ඡං අදංසු. රාජා ලඤ්ඡං ගහෙත්වා “ගච්ඡථ කාරෙථා”ති ආභ.

තෙ ගන්ත්වා, අත්තනො උපට්ඨාකෙහි දබ්බසම්භාරෙ ආභරාපෙත්වා, ථම්මසඬ්ඝපනාදීනි කරොන්තා, උච්චාසද්දා මහාසද්දා එකකොලාභලං අකංසු. සත්ථා

ගන්ධකුටිතො නික්ඛම්ම පමුබෙ යත්වා “කෙ පන තෙ, ආනන්ද, උච්චාසද්දා මහාසද්දා කෙවට්ටා මඤ්ඤෙ මච්ඡව්ලොපෙ”ති?, පුච්ඡි. තිත්ථියා, හන්තෙ, ඡෙතවනසමීපෙ තිත්ථියාරාමං කරොන්තීති. ආනන්ද, ඉමෙ සාසනෙන පටිච්චරුද්ධා භික්ඛුසඬ්ඨසස්ස අභාසුච්චාරං කර්ස්සන්ති, රඤ්ඤො ආරොචෙත්වා වාරාපෙහීති.

ථෙරො භික්ඛුසඬ්ඨසෙන සද්ධිං ගන්ත්වා රාජද්වාරෙ අට්ඨාසී. රඤ්ඤො “ථෙරා, දෙව, ආගතා”ති නිවෙදයිංසු. රාජා ලඤ්ඡස්ස ගහිතත්තා න නික්ඛම්. ථෙරා ගන්ත්වා සත්ථු ආරොචයිංසු. සත්ථා සාරිපුත්තමොග්ගල්ලානෙ පෙසෙසී. රාජා තෙසමීපි දස්සනං න අදාසී. තෙ ආගන්ත්වා සත්ථු ආරොචයිංසු “න, හන්තෙ, රාජා නික්ඛන්තො”ති. සත්ථා තඬ්ඨණංයෙව බ්‍යාකාසී – “අත්තනො රජ්ජෙ යත්වා කාලං කාතුං න ලභිස්සතී”ති.

දුතියදිවසෙ ව සාමංයෙව භික්ඛුසඬ්ඨසපරිවාරො ගන්ත්වා රාජද්වාරෙ අට්ඨාසී. රාජා “සත්ථා ආගතො”ති සුත්වා නික්ඛමීත්වා, නිවෙසනං පචෙසෙත්වා, සාරපල්ලඬ්ඨකෙ නිසීදාපෙත්වා, යාගුඛජ්ජකං අදාසී. සත්ථා පරිභුත්තයාගුඛාදනීයො “යාව හත්තං නිට්ඨාති, තාව සත්ථු සන්තිකෙ නිසීදිස්සාමී”ති ආගන්ත්වා නිසීන්තං රාජානං “තයා, මහාරාජ, ඉදං නාම කත”න්ති අවත්වා, “කාරණෙනෙව නං සඤ්ඤාපෙස්සාමී”ති ඉදං අතීතකාරණං ආහරි – මහාරාජ, පබ්බජිතෙ නාම අඤ්ඤමඤ්ඤං යුජ්ඣාපෙතුං න වට්ටති. අතීතෙපි ඉසයො අඤ්ඤමඤ්ඤං යුජ්ඣාපෙත්වා සහ රට්ඨෙත රාජා සමුද්දං පට්ටියොති. කදා භගවාති?

අතීතෙ, මහාරාජ, හරුරට්ඨෙ හරුරාජා නාම රජ්ජං කාරෙති. පඤ්චසතා පඤ්චසතා ද්වෙ ඉසිගණා පබ්බතපාදනො ලොණමිබ්බලසෙවනත්ථාය හරුනගරං ගන්ත්වා නගරස්ස අව්දුරෙ ද්වෙ රුක්ඛා අත්ථී, පඨමං ආගතො ඉසිගණො එකස්ස රුක්ඛස්ස මූලෙ නිසීදි, පච්ඡාගතොපි එකස්සාති. තෙ යථාහිරන්තං විහරීත්වා පබ්බතපාදං එව අගමංසු. තෙ පුන ආගච්ඡන්තාපි අත්තනො රුක්ඛමූලෙයෙව නිසීදන්ති. අද්ධානෙ ගච්ඡන්තෙ එකො රුක්ඛො සුක්ඛී, තස්මී. සුක්ඛෙ ආගතා තාපසා “අයං රුක්ඛො මහා, අම්භාකමීපි තෙසමීපි පහොස්සතී”ති ඉතරෙසං රුක්ඛමූලස්ස එකපදෙසෙ නිසීදිංසු. තෙ පච්ඡා ආගච්ඡන්තා රුක්ඛමූලං අපච්ඡිත්වා බහි ධීතාව “කස්මා තුම්භෙ එත්ථ නිසීද්ධා”ති ආභංසු. ආචරියා අම්භාකං රුක්ඛො සුක්ඛො, අයං රුක්ඛො මහා, තුම්භෙපි පච්ඡථ, තුම්භාකමීපි අම්භාකමීපි පහොස්සතීති. තෙ “න මයං පච්ඡාම, නික්ඛමථ තුම්භෙ”ති කථං වඩ්ඨෙත්වා “න තුම්භෙ අත්තනොව මනෙන නික්ඛමීස්සථා”ති හත්ථාදීසු ගහෙත්වා නික්ඛඩ්ඨිංසු. තෙ “හොතු සික්ඛාපෙස්සාම තෙ”ති ඉද්ධියා සොචණ්ණමයානි ද්වෙ චක්කානි රජතමයඤ්ච අක්ඛං මාපෙත්වා පච්චටෙන්තා රාජද්වාරං අගමීංසු. රඤ්ඤො “එවරුපං, දෙව, තාපසා පණ්ණාකාරං ගහෙත්වා ධීතා”ති නිවෙදයිංසු. රාජා තුට්ඨො “පක්කොසථා”ති තෙ පක්කොසාපෙත්වා “මහාකමීමං තුම්භෙහි කතං, අත්ථී වො කිඤ්චි මයා කත්තබ්බ”න්ති ආභ. ආම, මහාරාජ, අම්භාකං නිසීන්තට්ඨානං

එකරුක්බමුලං අත්ථි, තං අඤ්ඤෙහි ඉසිහි ගහිතං, තං නො දාපෙහීති. රාජා පුරිසෙ පෙසෙත්වා තාපසෙ නික්කඨ්ඨාපෙසි.

තෙ බහි ඨිතා “කිං නු බො දත්වා ලහිංසු”ති ඔලොකයමානා “ඉදං නාමා”ති දිස්වා “මයම්පි ලඤ්ජං දත්වා පුන ගණ්හිස්සාමා”ති ඉද්ධියා සොවණ්ණමයං රථපඤ්ජරං මාපෙත්වා ආදාය අගමංසු. රාජා දිස්වා තුට්ඨො – “කිං, හන්තෙ, කාතබ්බ”න්ති?, ආහ. මහාරාජ අම්භාකං රුක්බමුලෙ අඤ්ඤො ඉසිගණො නිසින්තො, තං නො රුක්බමුලං දාපෙහීති. රාජා පුරිසෙ පෙසෙත්වා තෙ නික්කඨ්ඨාපෙසි. තාපසා අඤ්ඤමඤ්ඤං කලහං කත්වා, “අනනුවච්ඡවිකං අම්භෙහි කත”න්ති විජ්ජට්ඨාරිතො හුත්වා පබ්බතපාදමෙව අගමංසු. තතො දෙවතා “අයං රාජා ද්වින්තං ඉසිගණානං හත්ථතො ලඤ්ජං ගහෙත්වා අඤ්ඤමඤ්ඤං කලහං කාරාපෙසි”ති කුජ්ඣිත්වා මහාසමුද්දං උබ්බට්ටෙත්වා තස්ස රඤ්ඤො විජිතං යොජනසහස්සමත්තට්ඨානං සමුද්දමෙව අකංසුති.

“ඉසිනමන්තරං කත්වා, හරුරාජාති මෙ සුතං;

උච්ඡින්තො සහ රට්ඨෙහි, ස රාජා විභවඞ්ගතො”ති. (ජා. 1.2.125) –

එවං හගචතා ඉමස්මිං අතීතෙ දස්සිතෙ යස්මා බුද්ධානං නාම කථා ඔකජ්ජනියා හොති, “තස්මා රාජා අත්තතො කිරියං සල්ලක්ඛෙත්වා අනුපධාරෙත්වා මයා අකත්තබ්බං කම්මං කත”න්ති “ගච්ඡථ, හණ, තිත්ථියෙ නික්කඨ්ඨථා”ති නික්කඨ්ඨාපෙත්වා වින්තෙසි – “මයා කාරිතො විහාරො නාම නත්ථි, තස්මිංයෙව ධාතෙ විහාරං කාරෙස්සාමි”ති තෙසං දබ්බසම්භාරෙපි අදත්වා විහාරං කාරෙසි. තං සන්ධායෙනං චුත්තං.